

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2655

Vragen van het lid **Kuik** (CDA) aan de Minister van Justitie en Veiligheid over *het bericht «Halsema: drugseconomie draait op volle toeren, jongeren sneller in zware criminaliteit»* (ingezonden 11 april 2022).

Antwoord van Minister **Yeşilgöz-Zegerius** (Justitie en Veiligheid) (ontvangen 9 mei 2022). Zie ook Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2021–2022, nr. 2609.

Vraag 1

Bent u bekend met het bericht «Halsema: drugseconomie draait op volle toeren, jongeren sneller in zware criminaliteit» en met de Regionale Veiligheidsrapportage Amsterdam-Amstelland (RVR) 2021?¹

Antwoord 1

Ja.

Vraag 2

Bent u net als het CDA geschrokken van de bevindingen uit de veiligheidsrapportage, die het beeld oproepen van een stad die ondermijnd wordt door de drugsmaffia?

Antwoord 2

Elk rapport over drugsproblematiek laat opnieuw zien hoe groot de problemen zijn waar mee we te maken hebben en hoe urgent het is ze aan te pakken. De aanpak van georganiseerde criminaliteit is daarom van groot belang voor dit kabinet en zal voor mij de komende periode topprioriteit zijn. In mijn Kamerbrief van 26 april jl. over de aanpak van georganiseerde criminaliteit op hoofdlijnen heb ik het belang van een consistente en samenhangende repressieve en preventieve aanpak benadrukt.² Ook lokaal kennen de verschillende steden hun eigen aanpak en daarbinnen hun eigen prioriteiten.

¹ Het Parool, 4 april 2022, «Halsema: drugseconomie draait op volle toeren, jongeren sneller in zware criminaliteit», <https://www.parool.nl/amsterdam/halsema-drugseconomie-draait-op-volle-toeren-jongeren-sneller-in-zware-criminaliteit~bcc516a8/>

² Kamerstuk 29 911, nr. 348

Vraag 3

In hoeverre hebben de conclusies van de rapporteurs u verrast? Hoezeer is de situatie in Amsterdam exemplarisch voor die in andere Nederlandse gemeenten? Welke factoren maken de Amsterdamse situatie anders of uniek?

Antwoord 3

Zie ook mijn reactie op vraag 2. Georganiseerde drugscriminaliteit en de ondermijnende effecten daarvan doen zich op meer plekken voor dan alleen in Amsterdam. Uit onderzoek en ondermijningsbeelden blijkt wel dat de gemeente Amsterdam een andere en een meer omvangrijke problematiek kent dan andere gebieden in Nederland. Deze problematiek kwam onder andere al naar voren in het onderzoeksrapport «de achterkant van Amsterdam» van Pieter Tops en Jan Tromp.

Factoren die de Amsterdamse situatie anders maken zijn dat Amsterdam fungeert als belangrijk knooppunt in de drugsindustrie en dat verschillende internationale criminele groeperingen opereren vanuit onze hoofdstad. Amsterdam is daarmee niet alleen het financieel centrum van ons land, maar ook het operationeel machtscentrum en financiële hart van de cocaïnemarkt. Dit maakt dat Amsterdam meer dan andere steden wordt geconfronteerd met specifieke ondermijnende effecten van de drugscriminaliteit, zoals extreem geweld, bedreiging, intimidatie en ondermijning van het democratisch gezag. Amsterdam onderscheidt zich daarnaast vanwege haar sterke internationale karakter en haar toeristische aantrekkingskracht. Daarmee heeft de stad een aantrekkelijke positie ten opzichte van andere Nederlandse gemeenten als het gaat om investeringen van internationale bedrijven in vastgoed. Deze investeringen brengen helaas ook witwasrisico's met zich mee. Daarnaast raken branches zoals de horeca en het toerisme ontwricht door het witwassen van drugsgelden.

Vraag 4

Kunt u, in het licht van de veiligheidsrapportage waaruit blijkt dat criminelen veelvuldig drugs uit zeecontainers halen in de havens van Amsterdam, Rotterdam en Antwerpen, aangeven of het opnemen van de (verruiming van) de strafbaarstelling van uithalers (138aa Sr) in de wet per 1 januari impact heeft op de hoeveelheid drugs die de havens van Nederland binnengebracht wordt? Zijn er cijfers en/of signalen beschikbaar waaruit blijkt dat er sindsdien hogere straffen worden opgelegd dan de € 95 geldboete die tot 1 januari kon worden opgelegd aan uithalers? Worden er inmiddels gevangenisstraffen opgelegd conform 138aa Sr?

Antwoord 4

Sinds de inwerkingtreding van de zogenaamde Uithalerswet zijn door de Rechtbank van Rotterdam meerdere verdachten veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 3 tot 6 maanden. Dat is aanzienlijk hoger dan de boete van 95 euro. Dit lijkt tot nu toe geresulteerd te hebben in een daling van de hoeveelheid aangetroffen uithalers in de haven van Rotterdam. Het positieve effect van de nieuwe maatregel is daarmee duidelijk aanwezig in de haven van Rotterdam. Het is echter lastig aan te tonen in hoeverre een specifieke maatregel effect heeft op de totale omvang van drugstransport in dergelijke grote havens. Cijfers omtrent drugstransport zijn bovendien gebaseerd op aangetroffen en onderschepte hoeveelheden drugs en niet op de hoeveelheid die daadwerkelijk getransporteerd wordt. De impact van deze maatregel op de totale drugstransporten in havens is daarom niet aan te tonen, maar in de praktijk blijkt een positieve impact op de uithalersproblematiek.

Vraag 5

Ziet u net als de burgemeester van Amsterdam dat in bepaalde wijken van grote steden «parallele samenlevingen» (zijn) ontstaan, waarin ondermijnende criminaliteit wordt getolereerd of zelfs gestimuleerd? Welke informatie hebt u hierover? Wat zijn bijvoorbeeld de kenmerken van dergelijke wijken en zijn deze allemaal bij de overheid in beeld? Welke maatregelen lopen er om deze parallele samenlevingen terug te dringen, bijvoorbeeld op het gebied van preventie om te voorkomen dat jongeren op vroege leeftijd in de criminaliteit terechtkomen?

Antwoord 5

Ook ik maak me zorgen over de ontwikkelingen in sommige gebieden in Nederland. Die zorgen ontstaan niet alleen door wat ik van deskundigen en ook de politie en bestuurders hoor, maar ook door rapportages en monitors die al jarenlang uitgevoerd worden. Ik noem er een paar: de monitor Jeugdcriminaliteit van het WODC, de Leefbaarometer van BZK, het Dashboard Zicht op ondermijning, politiedata etc. Doordat deze rapportages en monitors al jarenlang teruggaan hebben mijn collega's van OCW, SZW, BZK en ik een goed beeld van de meest kwetsbare gebieden in Nederland. Kenmerken van kwetsbare wijken zijn: een relatief laag veiligheidsgevoel van bewoners, een relatief hoog aantal delicten en relatief veel bewoners met multiproblematiek, zoals schulden, werkloosheid en/of het hebben van een (licht) verstandelijke beperking. Deze wijken vormen een voedingsbodem voor georganiseerde en ondermijnende criminaliteit. Hoewel de jeugdcriminaliteit al jaren gestaag daalt, zien we tegelijkertijd dat het voor sommige jongeren steeds lastiger wordt de verleidingen van drugscriminaliteit te weerstaan. Het beeld ontstaat dat jongeren steeds vroeger en sneller geweld gebruiken, naar wapens grijpen en zich keren tegen de samenleving. En dat is zeer zorgelijk. Er is geen tijd te verliezen. Als we niks doen komen meer jongeren in de drugshandel terecht en wordt de macht van de drugsorganisaties in kwetsbare wijken steeds groter.

Om te voorkomen dat jongeren en jongvolwassenen het criminele pad op gaan of daarin verder afglijden, investeer ik, zoals onlangs aangekondigd, 82 miljoen in preventie en start ik met een wijkgerichte aanpak in de 15 gemeenten waar de problematiek het grootst is. Ik sluit daarbij aan bij de geprioriteerde gebieden van het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid. Later dit jaar volgen er meer wijken. Er worden extra inspanningen gepleegd op scholen, bijvoorbeeld met het programma Kapot Sterk waar kinderen uit groep 8 wordt geleerd sterker te staan tegen de verleiding en aanzuigende werking van criminaliteit. Lokaal wordt de samenwerking gezocht met ondernemers voor bijvoorbeeld stages en leer-werkplekken, zodat jongeren een aantrekkelijk toekomstperspectief geboden wordt. Er wordt geïnvesteerd in jongerenwerk waar risicjongeren samen met school, ouders en straatcoaches permanent in de gaten worden gehouden en gestimuleerd worden (verder) te leren of te gaan werken. Die steun en stimulans zijn niet vrijblijvend. Jongeren die over de schreef gaan, worden dichtbij huis aangepakt, door bijvoorbeeld de inzet van gebiedsgerichte officieren van justitie die de lokale omstandigheden en risicogroepen goed kennen. Waar mogelijk zet ik in op wijkrechtspraak, waardoor meer rekening kan worden aan de lokale mogelijkheden en behoeften voor straf en genoegdoening.

Vraag 6

Beschikken overheden volgens u over voldoende instrumenten om gerichte wapencontroles te kunnen uitvoeren, waarvan de Amsterdamse driehoek van burgemeester, Openbaar Ministerie en politie aangeeft dat ermee moet worden doorgedaan? Vindt u dat preventief fouilleren breder en makkelijker mogelijk gemaakt zou moeten worden, daar uit de veiligheidsrapportage naar voren komt dat wapenbezit onder jongeren veel voorkomt en er veelvuldig (dodelijke) steekincidenten plaatsvinden?

Antwoord 6

Om wapenbezit en -gebruik onder jongeren tegen te gaan is het actieplan Wapens en Jongeren opgesteld.³ In dit gezamenlijke actieplan tegen wapenbezit onder jongeren – waaraan de gemeente Amsterdam deelneemt – wordt onder meer het inzetten van preventief fouilleren gestimuleerd. Ik vind preventief fouilleren een belangrijk instrument om het aantal wapens op straat te verminderen en bij te dragen aan het versterken van het veiligheidsgevoel in het publieke domein. Momenteel wordt het instrument preventief fouilleren geëvalueerd. Hierin wordt ook onderzocht of het nuttig zou kunnen zijn het instrument te wijzigen naar eventuele andere eisen van de tijd. Verschillende zaken, zoals de ervaringen met de aanwijzingsprocedure, de operationele toepassing in de praktijk, de eventuele verruiming van preventief

³ Kamerstuk 28 684 nr. 637 (Kamerbrief).

fouilleren naar andere voorwerpen (bijvoorbeeld (zwaar) vuurwerk) en de mogelijkheden voor groeps- en persoonsgerichte toepassing van het middel, worden in het kader in de evaluatie meegenomen. Overigens kan de burgemeester op basis van artikel 174b van de Gemeentewet in onvoorziene en spoedeisende situaties een gebied voor maximaal twaalf uur aanwijzen als een veiligheidsrisicogebied. Voor deze spoedeisende variant van preventief fouilleren is het niet nodig dat de gemeenteraad vooraf de bevoegdheid heeft verleend aan de burgemeester.